

Normal Sınıflara Devam Eden Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri ve Karşılaştıkları Sorunlar

Sitem Gök

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü Doktora Öğrencisi

1940424004@ogr.mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8682-4171

Sebahat Türkyılmaz

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü Doktora Öğrencisi

turkyilmazsebahat@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9784-4183

Özet

Bu çalışmanın amacı, normal sınıflara devam eden özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları sorunların incelenmesidir. Çocuklar birbirinden farklı gelişim özelliklerine, öğrenme stillerine ve hızlarına sahiptir. Bu farklılıklar bazı çocuklarda kendini daha çok belli edebilir. Bu tür çocukların eğitiminde genel eğitim hizmetleri yetersiz kaldığı için özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak faydalı olmaktadır. Ancak son yıllarda özel gereksinimli öğrencilerin yaşlılarından ayrılmadan, destek özel eğitim hizmetlerinden de yararlanarak genel eğitim sınıflarında eğitim almaları, yani kaynaştırma eğitimi geniş uygulama alanı bulmuştur. Günümüzde özel gereksinimli çocukların toplum içerisinde kabul görmesi, topluma uyumlarının artırılması ve onların hakkı olan eğitim ortamından mahrum edilmemeleri için en çok tercih edilen, onlar için en az kısıtlayıcı ortam olarak kabul edilen normal sınıflarda görebilecekleri kaynaştırma eğitimidir. Başarılı bir kaynaştırma eğitimi uygulamasında özel gereksinimli bireyler normal öğrenciler arasında eğitim görecekları için kendi yeteneklerini keşfetme ve geliştirme imkanı bulmaktadırlar. Alanyazın incelendiğinde kaynaştırma eğitimi ile ilgili pek çok çalışma yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalar genel olarak kaynaştırma eğitime yönelik görüşlerini ve önerilerinin belirlemek amacıyla öğretmenler, öğretmen adayları, okul yöneticileri, normal gelişim gösteren çocuklarla yapılmıştır. kaynaştırma eğitiminden bizzat faydalanmakta olan özel gereksinimli öğrenciler ile ilgili olarak yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitiminde yaşanan sıkıntıları en doğru aktarabilecek bireyler olduğu düşünülmektedir ve bundan dolayı kaynaştırma eğitiminden yararlanmakta olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşlerini ve kaynaştırma eğitimi sırasında karşılaştıkları sorunları belirlemek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel Gereksinimli Öğrenciler, Kaynaştırma Uygulaması, Sınıf Ortamı

The Views of Students with Special Needs Attending Normal Classes on the Application of Inclusion and the Problems They Face

Abstract

The aim of this study is to examine the views of students with special needs who attend normal classes on the application of inclusion and the problems they encounter. Children have different developmental characteristics, learning styles and speeds from each other. These differences may be more pronounced in some children. Since general education services are insufficient in the education of such children, it is useful to use special education services. However, in recent years, students with special needs have been educated in general education classes without leaving their peers, using support special education services, that is, inclusion education has found wide application. Today, the most preferred inclusion education for children with special needs to be accepted in society, increase their adaptation to society and not be deprived of the educational environment they have the right to is the inclusion education that they can see in normal classrooms, which is considered the least restrictive environment for them. In a successful Decoupling education application, individuals with special needs have the opportunity to discover and develop their own abilities, as they will be educated among normal students. When the literature is examined, it has been seen that many studies have been conducted on inclusion education. These studies were conducted with teachers, teacher candidates, school administrators, children with normal development in order to determine their opinions and suggestions for inclusion education in general. the studies conducted with regard to students with special needs who personally benefit from inclusive education are quite limited. It is thought that inclusion students are the individuals who can most accurately convey the difficulties experienced in inclusion education, and therefore it was aimed to determine the views of students who are injured by inclusion education about inclusion education and the problems they encounter during inclusion education.

Key Words: Students with Special Needs, Integration Practice, Classroom Environment

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Çocuklar birbirinden farklı gelişim özelliklerine, öğrenme stillerine ve hızlarına sahiptir. Bu farklılıklar bazı çocuklarda kendini daha çok belli edebilir. Bu tür çocukların eğitiminde genel eğitim hizmetleri yetersiz kaldığı için özel eğitim hizmetlerinden yararlanmak faydalı olmaktadır. Ancak son yıllarda özel gereksinimli öğrencilerin yaşlılarından ayrılmadan, destek özel eğitim hizmetlerinden de yararlanarak genel eğitim sınıflarında eğitim almaları yani kaynaştırma eğitimi geniş uygulama alanı bulmuştur (Kırcaali- İftar, 1998). Özel gereksinimli öğrencilerin sosyal ve eğitsel gereksinimlerini karşılamak amacıyla farklı eğitim ortamları bulunmaktadır. Bu eğitim ortamlarının en çok kısıtlayıcı ortamdaki en az kısıtlayıcı ortama doğru özel eğitim okulları, normal okullardaki özel sınıflar ve normal sınıflardır (Olçay- Gül ve Vuran, 2015; Akt Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner, 2004). Günümüzde özel gereksinimli çocukların toplum içerisinde kabul görmesi, topluma uyumlarının artırılması ve onlarında hakkı olan eğitim ortamından mahrum edilmemeleri için en çok tercih edilen, onlar için en az kısıtlayıcı ortam olarak kabul edilen normal sınıflarda

görebilecekleri kaynaştırma eğitimidir (Kırcaali- İftar, 1998; Pamuk, 2016; Güleryüz ve Özdemir, 2015; Gözün ve Yıkılmış, 2004) .

Başarılı bir kaynaştırma eğitimi uygulamasında özel gereksinimli bireyler normal öğrenciler arasında eğitim görecekları için kendi yeteneklerini keşfetme ve geliştirme imkanı bulmaktadırlar. Normal gelişim gösteren öğrencilerde farklılıkları kabul etme, anlayışlı ve saygılı olmayı öğreneceklerdir. Ancak kaynaştırma uygulamasının başarıya ulaşmasında sınıf öğretmenine, okul yöneticilerine ve diğer personellere, normal gelişim gösteren öğrencilere ve ailelerine, destekleyici özel eğitim hizmetlerine de büyük görevler düşmektedir. (Pamuk, 2016; Demir ve Açar, 2010; Aral ve Gürsoy, 2007; Allen & Cowdery, 2015; Batu ve Kırcaali-İftar 2011; Lewis & Doorlag, 2011; MEB 2010).

Alanyazın incelendiğinde kaynaştırma eğitimi ile ilgili pek çok çalışma yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalar genel olarak kaynaştırma eğitime yönelik görüşlerini ve önerilerinin belirlemek amacıyla öğretmenler, öğretmen adayları, okul yöneticileri, normal gelişim gösteren çocuklarla yapılmıştır. kaynaştırma eğitiminden bizzat faydalanmakta olan özel gereksinimli öğrenciler ile ilgili olarak yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır (Cankaya ve Korkmaz, 2012; Öztürk, Ballıoğlu ve Şen; 2014; Aker, 2014; Çetrez İşcan, Fazlıoğlu ve Parlak, 201; Olçay- Gül ve Vuran, 2015). Kaynaştırma öğrencilerinin kaynaştırma eğitiminde yaşanan sıkıntıları en doğru aktarabilecek bireyler olduğu düşünülmektedir ve bundan dolayı kaynaştırma eğitiminden yararlanmakta olan öğrencilerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili görüşlerini ve kaynaştırma eğitimi sırasında karşılaştıkları sorunları belirlemek amaçlanmıştır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Kaynaştırma eğitime katılan öğrencilerin kaynaştırma sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

1.1.2. Alt Problemler

* Kaynaştırma eğitimi görmekte olan çocukların öğretim etkinliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?

* Kaynaştırma eğitimi görmekte olan çocukların sınıf kontrolüne ilişkin görüşleri nelerdir?

* Kaynaştırma eğitimi görmekte olan çocukların sosyal kabullerine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmada kaynaştırma eğitiminden yararlanan özel gereksinimli öğrenciler kendilerine sunulan eğitimle ilgili en doğru bilgiyi verebilecek bireyler olarak görülmüştür. Bu noktadan yola çıkılarak bu öğrencilerin aldıkları kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır. Bu amaçla yapılacak görüşmeler sırasında bu bireylerin soruları anlama ve yanıtlamada güçlükler yaşayabilme olasılıklarının bulunmasının araştırma için bir sınırlılık oluşturabileceği; ancak soruları anlama-yanıtlama ve kendini ifade edebilme becerilerine sahip öğrencilerle çalışıldığında bu sınırlılığın en aza indirgenebileceği düşünülmüştür. Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin aldıkları eğitim ve hizmete ilişkin görüşlerinin ve karşılaştıkları sorunların belirlenmesinin mevcut işleyişin ortaya konulması, kaynaştırmanın özel gereksinimli öğrenciler tarafından nasıl algılandığının incelenmesi ve özel gereksinimli öğrencilerin beklenti ve önerilerinin dikkate alınarak bazı düzenlemelerin yapılması açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca edinilen bilgilerin kaynaştırmanın başarıya ulaşması için öğretmenleri dikkat etmeleri gereken noktalara ilişkin yönlendirebileceği ve elde edilecek bulguların sıralanan noktalar göz önünde bulundurulduğunda alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma,

- 2024- 2025 eğitim öğretim yılı güz dönemi
- Örneklem olarak İstanbul ilinde bulunan bir devlet okulundaki kaynaştırma öğrencileri ile sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada, öğretmenlerin görüşme sorularına samimiyetle, yansız bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Araştırmada ele alınan konu üzerinde ayrıntılı bir şekilde veri toplayabilmek amacıyla araştırmaya katılan öğretmenlerin deneyimlerini, karşılaştıkları sorunlara bakış açılarını ve yaklaşımlarını direkt öğrenebilmek için nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden özel durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Özel durum yönteminin en belirgin özelliği, güncel bir olgu, olay, durum, birey ve gruplar üzerinde odaklanıp derinlemesine incelemeye çalışmasıdır. Yani araştırmacının araştırılan konuyla ilgili önyargılara sahip olmadan konunun etraflıca incelenmeye çalışılmasıdır (Ekiz, 2009).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmada örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişilerden oluşturulmasına olanak sağlayan amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Araştırma grubuna seçilen öğrenciler seçilirken kaynaştırma eğitiminden yararlanmalarına, gönüllü olmalarına ve kendilerini ifade edebilmelerine dikkat edilmiştir. Araştırma İstanbul ilinde kaynaştırma eğitimine devam eden yaşları 6-11 arasında değişen 20 ilkokul öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 20 katılımcı ile görüşmeler sorunsuz bir şekilde sürdürülmüştür. Katılımcıların özelliklerine Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Bulunan Öğretmenlere İlişkin Bilgiler

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Aldığı Tanı
1.Katılımcı	8	E	Öğrenme Güçlüğü
2.Katılımcı	9	K	Zihinsel Yetersizlik

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Aldığı Tanı
3.Katılımcı	8	K	Dil Konuşma Bozukluğu
4.Katılımcı	9	K	Öğrenme Güçlüğü
5.Katılımcı	9	E	Fiziksel Yetersizlik
6.Katılımcı	10	K	Öğrenme Güçlüğü
7.Katılımcı	11	E	Dikkat Eksikliği Ve Hiperaktivite
8.Katılımcı	10	E	Zihinsel Yetersizlik
9.Katılımcı	7	E	İşitme Yetersizliği
10.Katılımcı	8	K	Öğrenme Güçlüğü
11.Katılımcı	9	E	Otizm
12.Katılımcı	9	E	Dil Konuşma Bozukluğu
13.Katılımcı	9	E	Dil Konuşma Bozukluğu
14.Katılımcı	10	E	İşitme Engeli
15.Katılımcı	10	E	İşitme Engeli

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Aldığı Tanı
16.Katılımcı	10	E	Üstün Yetenekli
17.Katılımcı	9	E	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite
18.Katılımcı	9	E	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite
19.Katılımcı	9	E	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite
20.Katılımcı	9	E	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırma nitel bir durum çalışmasıdır. Nitel araştırma süreci, çalışmanın çeşitli boyutları arasındaki içsel bağlantıların araştırmacı tarafından yönetilmesiyle ortaya çıkan veriler ve analizlerin yer aldığı diyalektik bir süreçtir (Miller ve Dingwall, 1997). Nitel araştırmada aslolan çalışılan durumdur ve durumla ilgili gerçeğe ulaşmak amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmede araştırmacı konu ile ilgili soruları önceden hazırlar ve görüşme sırasında görüşme yapılan kişiden alınan cevaplar doğrultusunda sorular esnetilebilir, değiştirilebilir ve katılımcının sürece daha fazla müdahil olması sağlanabilir. Görüşmelerin yapılması için katılımcılardan ve ailelerinden izin alınmıştır. Görüşmelere katılmada gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Verilerin analizi sürecinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi herhangi bir yazılı metnin ya da belgenin (gözlem, görüşme, resmi ve kişisel belge, gazete vb.) içeriğinin incelenmesi ve sayısal ya da istatistiksel olarak ortaya konulmasında kullanılan bir

analiz çeşididir. Belge incelenirken kategoriler oluşturularak sayısal sunumlar yapılır (Ekiz, 2009). Verilerin toplanması ve analizinde öncelikle katılımcılar belirlenmiştir. Görüşme öncesinde sorular oluşturulmuş ve katılımcılarla yapılan görüşmelerde bu sorular sorulmuş alınan cevaplar ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Cevaplar analiz edilebilmesi için yazılı hale getirilmiş ve içerik analizi yapılarak veriler tablo haline getirilmiştir.

3. BULGULAR

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular ilgili alanyazın bağlamında tartışılmış; bu bulgulara izleyen başlıklarda yer verilmiştir.

Kaynaştırma Öğrencilerinin Engel Türleri

Engel Türleri	f
Dikkat Eksikliği Ve Hiperaktivite	5
Öğrenme Güçlüğü	4
Dil Konuşma Bozukluğu	4
İşitme Engeli	3
Otizm	1
Fiziksel Yetersizlik	1
Üstün Yetenekli	1
Zihinsel Yetersizlik	1

TEMA 1-ÖĞRETİM BOYUTU

1. Okulda En Çok Sevdiğin/Sevmediğin Ders Hangisi

Sevilen Dersler	f
Beden Eğitimi	7
Resim	5
Matematik	4
Müzik	2
Türkçe	2

Katılımcıların % 35' i beden eğitimi dersini çok sevdiklerini dile getirmişlerdir. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivitesi olan öğrencilerin tamamı beden eğitimi dersini sevdiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 25' i ise resim derslerinde mutlu olduklarını ve bu dersi çok sevdiklerini belirtmişlerdir.

Sevilmeyen dersler	f
İngilizce	6
Matematik	5
Fen bilgisi	3
Türkçe	2

Hayat bilgisi	2
Sosyal bilgiler	2

Görüşme yapılan katılımcıların işitme engeli ve dil konuşma bozukluğu olan lar sözel dersleri sevmedikleri görülmüştür. Ayrıca çalışmaya katılan öğrencilerin % 30 ‘u İngilizce dersini anlamadıkları ve ödevlerini yaparken çok zorlandıkları için sevmediklerini belirtmişlerdir.

2. Okulda İşlediğiniz Konuları Öğrenmekte Ne Tür Zorluklar Çekiyor Sun

Derslerde neden zorlandıkları	f
Dersi anlamamak	10
Zorluk yaşamıyorum	5
Dikkatinin dağılması	3
Arkadaş	2

Araştırmaya katılan katılımcıların % 50’ si dersi anlamadığı için konuları öğrenmekte zorluk yaşadığını belirtmiştir. Dersi anlamadığını belirten öğrenciler ise gürültüden ve derslerle ilgili konulardan dolayı anlamadıklarını ifade etmişlerdir. Dersini anlamadığını dile getiren öğrenme güçlüğü yaşayan bir öğrenci: “ Dersi sevmiyorum, çok karışık geliyor, herşeyi aklımda tutmaya çalışmak çok yorucu.” diyerek dersi anlamama sebebini açıklamıştır. Arkadaştan dolayı zorluk çektiğini ifade eden öğrenci “Arkadaşım derste çok konuşuyor, bende öğretmenin söylediklerini kaçıyorum.” şeklinde belirtmiştir.

3. Ödevlerini Yaparken Kimlerden Yardım Alıyorsun

Ödevlerini yaparken kimlerden yardım f aldığı	f
Aile	13
Yardıma ihtiyaç duymuyorum	5
Etüt merkezi	1
Komşumuzun çocuğundan	1

Katılımcıların % 65 'i ödevlerini yaparken ailelerinden yardım aldıklarını tek başınalarına ödevlerini yapamadıklarını belirtmişlerdir. Aileden Yardım alan 13 öğrencinin 7' si tek başına ödevleri yapmaya çalıştıklarını ancak yapamadıkları zaman yardım aldıklarını belirtmişlerdir.

4. En İyi Öğrenme Yolun Nedir

En iyi öğrenme yolu	f
Tek başına çalışmak	7
Görseller	5
Öğretmenin anlatması	5
Çalışma kağıtları	3

Öğrencilerin % 35 ‘i tek başlarına çalışarak en iyi şekilde öğrendiklerini ifade etmişlerdir. İşitme engeli olan 3 öğrencide görsellerle daha iyi anladıklarını belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden biri “ konuları akıllı tahtada işlediğimiz zaman daha iyi anlıyorum. Konuları hatırlayabiliyorum.” Şeklinde ifade etmiştir. Bu da işitme engeli olan öğrenciler işitmede sorun yaşadıkları için görsel algılarının daha çok kuvvetlendiğini düşündürmektedir.

5. Okulla İlgili Neyi Değiştirmek İsterdin

Okulla ilgili neyi değiştirmek isterdin	f
Değişiklik istemezdim	7
Dersler ile ilgili değişiklik	7
Okul fiziksel özelliklerinin değişmesi	4
Arkadaşlar	2

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 35’ i okulla ilgili herhangi bir şeyi değiştirmek istemediğini diğer bir % 35’i ise derslerle ilgili değişiklik yapmak istediğini ifade etmişlerdir. Dersler ile ilgili değişiklik isteyen öğrencilerden biri “ beden eğitimi derslerinin daha fazla olmasını isterdim. Hatta bir gün oyunca beden eğitimi dersi olsa daha iyi olur.” diyerek ifade etmiştir. Okul fiziksel özelliklerinin değişmesini isteyen öğrencilerden biri “ okul çok renksiz ve canımı sıkıyor daha renkli olmasını isterdim.” sözleriyle ifade etmiştir.

6. Okulda Neler Öğrenmek İsterdin

Okulda neler öğrenmek isterdin	f
Spor	8
Deney	5
Teknoloji	4

Okulda neler öğrenmek isterdin sorusuna spor (basketbol, yüzme) cevabını veren öğrencilerin tamamı dikkat eksikliği ve hiperaktivite tanısı olan öğrenciler ile öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerden oluşmaktadır.

3 öğrencinin ise bu soru ile ilgili yeterince fikirlerinin olmadığı görülmüştür.

7. Öğretmenlerin Dersleri Nasıl Anlatıyor

Öğretmenlerin dersleri nasıl anlatıyor	f
Tahtada- masada anlatıyor	14
Akıllı tahtayı kullanıyor	5

Katılımcıların % 70'i öğretmenlerinin dersleri tahtada, masasında anlattığını % 25'i ise akıllı tahta kullanarak anlattığını ifade etmişlerdir. Sadece 1 öğrenci bu konuda görüş belirtmemiştir.

TEMA 2-SINIF KONTROLÜ

8. Uyman Gereken Sınıf Kuralları Nelerdir

Öğrencilerin sınıf kuralları ile ilgili bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde 3 öğrenci dışındaki tüm öğrencilerin kuralları sıralarken olumsuz ifadeler kullandıkları görülmüştür. Öğrenciler bu kuralları; *parmak kaldırmadan konuşmamak, konuşan kişinin sözünü kesmemek, yerlere çöp atmamak, izin almadan sınıfta dolaşmamak, sıraları karalamamak, tahtaya yazı yazmamak, akıllı tahta ile oynamamak, kavga etmemek, arkadaşlarımızı rahatsız etmemek, derste oyun oynamamak, kapıları çarpmamak* şeklinde ifade etmişlerdir. 3 öğrenci ise olumlu ifadeler kullanarak kuralları sıralamışlardır. Bu kuralları; *öğretmenden izin alarak çöp atmamız, öğretmenin verdiği etkinlikleri uygulamamız, öğretmenden izin alarak konuşmamız* şeklinde ifade etmişlerdir.

9. Sınıf Kurallarına Uymadığında Neler Oluyor

Sınıf kurallarına uymadığında neler oluyor

Uyarı	7
Kızma	5
Okul yönetimine gönderme	3
Aşırı düzeltme	2
Tepkinin bedeli (not azaltma)	2
Tek ayak üzerinde durma	1

Katılımcıların % 35' sınıf içerisinde kurallara uymadığında öğretmeni tarafından uyarıldığını, öğretmenin yaptığının yanlış olduğunu dile getirerek doğru davranışın nasıl olması gerektiğini söylediğini belirtmişlerdir.

10. Uymakta En Çok Zorlandığın Sınıf Kuralları Nelerdir

Uymakta en çok zorlandığın sınıf f kuralları	
Kurallara uyuyorum	9
İzinsiz konuşmak	6
Kavga etmek	5

Katılımcıların% 45 ' i kurallara uyduğunu belirtmiştir. % 30' u izinsiz konuştuğu için sınıf kurallarına uygun davranmadığını ifade etmiştir.Bir öğrenci “ara sıra sınıf kurallarını unuttuğum zaman kurallara uymuyorum.” sözleriyle neden uymadığını belirtmiştir.

11. Sınıfta Ödül Ve Cezalar Var Mı

Öğrenciler öğretmenlerin verdikleri ödevleri yaptıkları zaman ve derste sorulan soruları bildikleri zaman ödül verildiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %50' si maddi ödül olarak pekiştirildiğini bu maddi ödüllerin gülen yüz, yıldız yapıştırma, çikolata, şeker gibi ödülleri olduğunu ifade etmişlerdir.

Sınıfta kullanılan ödül türleri	f
Maddi ödüller	10
Sözlü Pekiştireç verme	7
Puan yükseltme	3

Öğrenciler ödevleri yapmadıkları zaman ve sınıf kurallarına uymadıkları zaman ise ceza aldıklarını belirtmişlerdir.

Sınıfta kullanılan ceza türleri	f
Tek ayak üstünde bekletme	7
Mahrum bırakma (tenefüse çıkartmama, 6 beden eğitimi dersine çıkartmama)	6
Not azaltma	4
Cetvelle vurma	3

12. Söz Hakkı Almak İçin Neler Yapıyorsun

Öğrencilerin tamamı parmak kaldırarak söz almak istediklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber iki öğrenci öğretmene seslendiklerini, iki öğrenci ise öğretmenin yanına giderek konuşmak istediğini söylediğini belirtmiştir.

TEMA 3-SOSYALLEŞME

13. Okulda Hangi Etkinliklere Katılıyorsun

Okulda hangi etkinliklere katılıyorsun	f
Spor	12
Resim yarışması	7
Gezi	1

14. Teneffüslerde Neler Yapıyorsun

Teneffüslerde neler yapıyorsun	f
Arkadaşlarımla oyun oynuyoruz	12
Sınıfta duruyorum	8

Katılımcıların % 60'ı teneffüslerde arkadaşlarıyla oyunlar oynadığını, % 40 'ı ise sınıfta durduğunu belirtmiştir. Otizm tanısı olan bir öğrenci teneffüste ne yapıyorsun sorusuna, "Benim arkadaşım yok. Onlar bana kötü diyorlar ve beni aralarına almıyorlar. Bende güvenlikçi abla ile bahçede geziyorum. Ama ben arkadaşlarımla yakalamaca ve yakan top oynamak istiyorum." sözleriyle yanıt vermiştir. Yine işitme yetersizliği bulunan bir öğrenci arkadaşlarının kulağında takılı bulunan işitme cihazını asılıp dalga geçtiklerini bunun için dışarı çıkmak yerine sınıfta durduğunu belirtmiştir.

15. Okulda Yakın Arkadaşın Var mı? Arkadaşında Sevdiğin Yada Sevmediğin Özellikler Neler

Okulda yakın arkadaşın var mı	f
Yakın arkadaşım var	13
Yakın arkadaşım yok	7

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 65'i yakın bir arkadaşına sahip olduğunu belirtmiştir. İşitme engeli olan bir öğrenci de “ sınıfta yakın arkadaşım yok ancak okulda benim gibi işitme cihazı kullanan bir arkadaşım var. Teneffüslerde onunla beraber oynuyoruz. Kendi sınıftaki arkadaşlarım bana vuruyorlar, beni aralarına almıyorlar.” Sözleriyle yakın arkadaşı olduğunu ancak sınıfında olmadığı belirtmiştir.

4. TARTIŞMA

Araştırmada normal sınıflarda eğitim gören kaynaştırma öğrencileri ile (zihin yetersizliği, fiziksel engeli, dikkat eksikliği, hiperaktif ve öğrenme güçlüğü) yapılan görüşmeler bu öğrencilerin öğretim, sınıf kültürüne uyum ve sosyal yaşamlarında sorunlarla karşılaştıklarını ortaya koymuştur. Yapılan araştırma eğitim-öğretim öğretimde öğrencilerin ihtiyaç duyduğu uyarlamalara yeterince yer verilmediğini göstermiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler kaynaştırma öğrencilerinin sınıflarda sergiledikleri uygun olmayan davranışlarına odaklanıldığını, uygun olmayan davranışların azaltılmasında ise doğru davranışı gösteren olumlu pekiştirmeden ziyade cezaya dayalı uygulamalara yer verildiğini ortaya koymuştur. Öğrencilerin sosyal etkinliklere katılım sağlamaları noktasında çok fazla aktif olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %40'ı teneffüslerde bahçeye çıkıp arkadaşlarıyla oynamak yerine sınıfta oturmayı tercih etmeleri sınıf kültürü içerisinde kabul etme ve edilme noktasında eksiklikler

olduğunu oraya çıkarmıştır. Kaynaştırma öğrencilerinin etkinliklere katılımlarının sınırlı olduğu, zorlandıkları konularda genellikle aile üyelerinden destek aldıkları görülmüştür.

Araştırmacıların alandaki gözlemleri ile öğrencilerin sınıf öğretmenleri ve ailelerinden alınan bilgiler öğrencilerin görüşlerini destekler niteliktedir. Bu bulgulardan yola çıkılarak kaynaştırma uygulamalarının başarıya ulaşmasında öğretmenlerin dikkat etmeleri gereken noktalara ilişkin sıralanan önerilerde bulunulmuştur:

Araştırma bulguları kaynaştırma uygulamasına devam eden öğrenciler için okullarında öğretimsel uyarlamalara yeterince yer verilmediğini göstermiştir. Bunun sebebi öğretmenlere sorulduğunda zamanın kısıtlı olmasından, sınıf içerisinde öğrenci sayısının fazla olmasından, müfredatın yoğun ve ailelerin yeterince yardımcı olmamasından dolayı bu uyarlamalara yeterince yer veremediklerini ifade etmişlerdir. Kaynaştırma uygulamasından yararlanan öğrencilerin başarıya ulaşabilmeleri için farklılaştırılmış öğretimin ve evrensel tasarımın ilkeleri temel alınarak öğretimde birtakım uyarlamalara gidilmelidir. Farklılaştırılmış öğretim ve evrensel tasarım öğrenme süreçleri ve ortamları ile öğretim materyalleri ve etkinliklerinin öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olacak şekilde gereksinimleri, ilgileri ve hazır bulunuşluklarına göre tasarlanmasını, içerik, süreç ve ürün boyutlarını içerecek şekilde uyarlamalara gidilmesini gerektirir (Olçay-Gül, 2014; Shaw, 2011; Tomlinson, 2005). Kaynaştırma uygulamasından yararlanan öğrenci iyi bir şekilde tanınmalı, öğrencinin de kendisini tanıması için yardımcı olunmalıdır. Bu şekilde olursa içerik olarak öğrenciye neyin sunulacağı, nasıl öğretileceği ve öğretim sonunda geri dönütün hangi yolla alınacağı noktasında başarı sağlanabilir. Bu uyarlamalara öğrenciler için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarında yer verilmeli, bu programlar öğrencilerin performansına uygun bir şekilde gerçekçi ve uygulanabilir olarak hazırlanmalı, öğretim ortam, materyal ve etkinlikleri her öğrenciye eşit ulaşım fırsatı tanıyacak şekilde düzenlenmelidir. Ancak bu şekilde evrensel tasarımın eşit kullanım (sınıf materyallerini farklı öğrenme gereksinimleri ve farklı öğrenme tarzları için ulaşılabilir kılma), kullanımda esneklik (farklı birçok öğretim yöntemini kullanma), basit ve sezgisel olma (açık ve tahmin edilebilir bir şekilde öğretim yapma), öğrenme toplumu (öğretme ve öğrenme çevresi içinde “öğrenci ile öğretmen ve öğrencilerin kendi arasındaki iletişim ve etkileşimi” destekleme ve teşvik etme), öğretim ortamı (tüm öğrencileri derse katılımları için cesaretlendirme) ilkeleri

doğrultusunda tüm öğrencileri kucaklayıcı bir öğretim ortamı oluşturulabilir (Pliner ve Johnson, 2004).

Kaynaştırma uygulaması toplumsal, sosyal, eğitsel alanlarla iç içe geçmiş oldukça etkili bir uygulamadır. Kaynaştırma çift yönlü hedefleri olan bir uygulamadır. Özel gereksinimli öğrencinin akranları ile birlikte eğitim alması kendisini toplumdan soyutlamasının önüne geçmekte ve yaşam kalitesini artıracak beceri ve davranışların öğrenciye kazandırılmasında son derece etkili bir uygulamadır. Ayrıca sınıftaki diğer öğrencilere de işbirliği, hoşgörü, anlayış ve farklılıklara saygı gibi davranış ve becerilerin kazandırılmasında oldukça etkilidir.

Sınıflarında özel gereksinimli öğrencisi bulunan öğretmenler öğrenci gereksinimlerinin farkına varmalı, öğrencinin programa dayalı gereksinimlerinin belirlemeli, etkili yönetim ve öğretim sunmalıdır. Öğretmenlerin sınıflarında öğretimsel uyarlamalar ve düzenlemelere yer vermesi kaynaştırma uygulamasının başarıya ulaşmasında son derece olacaktır. Kaynaştırma eğitiminden yararlanan öğrenciler de sınıfta sunulan eğitim hakkından en üst düzeyde yararlanacaklardır. İleri araştırmalarda kaynaştırma eğitime devam eden öğrencilerin ailelerinin öğretim etkinlikleri, davranış yönetimi, sosyal etkinlikler ve akran ilişkilerine ilişkin görüşlerine odaklanılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Kaynaştırma uygulamalarının diğer bir ayağını oluşturan kaynaştırma uygulaması dışında yer alan öğrencilerle yapılacak olan çalışmalarda bu öğrencilerin bakış açılarını değiştirecektir. Ayrıca kaynaştırma eğitime devam eden öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemek üzere nitel ve nicel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı ve nitel araştırmalarda kullanılan farklı veri toplama tekniklerinden verilerin toplandığı araştırmalara da yer verilebilir.

Kaynakça

Aker, G. (2014). *Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitimi Hakkındaki Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Alberto P. A. ve Troutman A. C. (2013). *Applied behavior analysis for teachers* (9. bs.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Allen, K. E. ve Cowdery, G. E. (2015). *The exceptional child: Inclusion in early childhood education* (8th ed.). Stamford, CT: Cengage Learning.

Aral, N. ve Gürsoy, F. (2007). *Özel eğitim gerektiren çocuklar ve özel eğitime giriş*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Batu, S., Kırcaali-İftar, G. ve Uzuner, Y. (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5, 33-50.

Batu, S., Kırcaali-İftar, G. (2011). *Kaynaştırma*. (6. Basım). Ankara: Kök.

Cankaya, Ö. ve Korkmaz, İ. (2012). İlköğretim I. Kademedeki Kaynaştırma Eğitimi

Uygulamalarının Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 13, 1, 1-16.

Cavkaytar, A. (1999). Zihin engellilere özbakım ve ev içi becerilerinin öğretiminde bir aile eğitimi programının etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2, 40-50.

Cooper, J., Heron, T. ve Heward, W. (2007). *Applied behavior analysis*. New Jersey: Pearson Education.

Çetrez İşcan, G., Fazlıoğlu, Y., Parlak, C. (2014). İlkokula devam eden normal gelişim gösteren çocukların yetersizliği olan akranlarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 128-138.

Demir, M-K ve Açar, S. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Düşünceleri. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 30, Sayı 3 (2010) 749-770.

Diken, İ. H. (2008). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Evans, C., Williams, J. B., King, L. ve Metcalf, D. (2010). Modeling, guided instruction, and application of UDL in a rural special education teacher preparation program. *Rural Special Education Quarterly*, 29, 41-48.

Gözün, Ö. ve Nermin Y. (2004). İlköğretim Müfettişlerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüş ve Önerileri, *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 79-88.

Güleryüz, B ve Özdemir, M. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2015, 8/3.

Gulliford, R., ve Upton, G. (1992). *Special educational needs*. London: Routledge.

Kargın, T. (2008). Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama ve öğretimin bireyselleştirilmesi. H.İ. Diken (Ed.). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde* (s. 59-87). Ankara: Pegem Akademi.

Kıran, H. (2012). Etkili Sınıf Yönetimi. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim*, 16, 45-50.

Kırcaali-İftar, G. (1998). *Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Lewis, R. B. ve Doorlag, D. H. (2011). *Teaching students with special needs in general education classrooms* (8th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.

MEB (2010). *İlköğretim okullarındaki kaynaştırma uygulamalarının değerlendirilmesi*. Ankara: Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

Munk, D. D. ve Bursuck, W. D. (2001). Preliminary findings of personalized grading plans for middle school students with disabilities. *Exceptional Children*, 67, 211-234.

Olçay-Gül, S. (2012). Engellilere yönelik tutumlar. İ.H. Diken (Ed.). *Engellilere yönelik tutumlar içinde* (s. 50-85). Ankara: Vize Yayıncılık.

Öztürk, H., Ballıoğlu, G ve Şen, G. (2014). Öğretmen Adaylarının Özel Eğitimde Kaynaştırma Uygulamalarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1, 2014.

Pamuk, Y. (2015). *Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Pliner, S. M. ve Johnson, J. R. (2004). Historical, theoretical, and foundational principles of universal instructional design in higher education. *Equity & Excellence in Education*, 37, 105-113.

Prater, M. A. (2006). Teaching strategies for students with mild to moderate disabilities. New Jersey: Pearson Allyn & Bacon.

Salderay, B. (2008). Türkiye'deki zihin engelliler iş okullarında görsel sanatlar dersinin öğrencilerin beceri, davranış ve meslek edinimindeki katkısına yönelik öğretmen görüşleri. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Silverman, D. (2000). *Doing qualitative research: A practical handbook*. London: Sage.

Shaw, R. A. (2011). Employing universal design for learning. *New Directions for Student Services*, 134, 21-33.

Tomlinson, C. A. (2005). Grading and differentiation: Paradox or good practice? *Theory into Practice*, 44, 262-269.

Vuran, S. (2010). Davranış problemleri ile baş etme. H. İ. Diken (Yay. Haz.). *İlköğretimde kaynaştırma içinde* (s. 260-287). Ankara: Pegem Akademi.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Walker, J. E., Shea, T. M. ve Bauer, A. M. (2007). *Behavior management: A practical approach for educators* (9. bs.). Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall.

Zeff, R. (2007). Universal design across the curriculum. *New Directions for Higher Education*, 137, 27-44.